

## **ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТОСУНКІВ БАТЬКІВ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

В сучасному, динамічному світі великого значення для суспільства набуває питання розвитку особистості яка може гармонійно будувати соціальні зв'язки. Особливо важливим чинником впливу на формування особистості сучасна психологія вважає дитячо-батьківські стосунки.

Кожна родина є унікальною ланкою суспільства. Родина має свою систему, правила, звичаї, традиції та знання, що передаються з покоління в покоління. Процес виховання стає стилем життя родини і впливає на формування особистості дитини в цілому. Взаємини з батьками є фундаментом для формування соціальних зв'язків дитини, а також становлення її самоцінності.

Важливе значення для розвитку дитини, насамперед, мають стосунки між батьками (моральна та духовна атмосфера, ставлення до роботи та дисципліни, загальний сімейний дух). Першим і найголовнішим досвідом спілкування для дитини (первинна соціалізація) є спілкування в родині. Отримавши досвід стосунків у сім'ї, дитина буде готова до об'єктивних стосунків з оточуючим світом (вторинна соціалізація). Негативний досвід, здобутий в родині, накладає свій відбиток на подальше життя.

Важливою ідеєю для психології є ідея Виготського Л.С. [1], що джерело психічного розвитку перебуває не всередині дитини, а в його відносинах з дорослими.

Дослідники поділяють стилі виховання на такі: диктат; гіперопіка; невтручання; співробітництво.

Диктат полягає у стримуванні та пригніченні одними членами (зазвичай дорослими) самоцінності інших членів. Висування вимог до дитини, виходячи з мети, цілей, норм та задач виховання повинні бути присутніми у вихователя. Але, якщо батьки застосовують наказову форму виховання та силу, дитина відповідає на таке відношення супротивом. Батьки отримують у зворотній зв'язок спалахи гніву, агресії, обману. Авторитарність, порушення кордонів особистості дитини, позбавлення права голосу призводять до серйозних психічних розладів.

Гіперопіка – це система в сім'ї, коли батьки своєю роботою забезпечують усі потреби, а головне, забаганки дитини. Не використовують здорову критичність. Вирішують усі проблеми дитини, турботи та обов'язки переймаючи на себе. Батьки інвалідизують особистість дитини та блокують процес підготовки до життя у соціумі. Як наслідок впровадження такого стилю виховання виникають психічні порушення.

Невтручання. При цьому стилі виховання передбачається, що два світи – дорослих і дітей – співіснують поруч, не порушуючи кордонів один одного у відносинах. Частіше за все причина вибору даного стилю є пасивність батьків, небажання поглиблюватись у життя дитини. В результаті таких стосунків дитина стає занадто самостійною і в деяких випадках не може адекватно оцінювати свої можливості відносно ситуації.

Співробітництво передбачає опосередкованість особистісних стосунків у родині. Така родина стає групою високого рівня розвитку – колективом. В такій родині дитина розвивається, відкидаються ризики психічних порушень [2, 195].

Дослідники вважають, що порушення в дитячо-батьківських відносинах призводять до певних станів у родині: прийняття–відкидання (виражає загальне емоційно позитивне (прийняття) або емоційно негативне (відкидання) ставлення до дитини); симбіоз-контактність дитини і дорослого (відзеркалення міжособистісної дистанції дитини і дорослого); авторитарна гіперсоціалізація (жорстокий контроль за дитиною, владність); кооперація (заснована на демократичних принципах виховання) [2, 98].

Ю.Б. Гіппенрейтер наводить «секрети» успішної взаємодії в дитячо-батьківських стосунках.

1. Увага до природи дитини: усвідомлене або інтуїтивне розуміння дитини, бережне ставлення до її потреб, надання їй свободи росту та розвитку. Надання дитині можливості приходити до правильних рішень своїми шляхами і зі своєю швидкістю.

2. Створення «збагаченого середовища». Важко переоцінити цей внесок дорослого в розвиток дитини. В широкому розумінні мова йде про занурення дитини в середовище людської культури. Більш конкретно це стосується дуже багатьох обставин життя: від «розумних» іграшок і розвиваючих ігор до загальної атмосфери в домі.

3. Особливі взаємостосунки. Талановитим батькам вдається встановити унікальну атмосферу спілкування з дитиною. Це атмосфера доброзичливості, довіри, підтримки і, насамкінець, загального емоційного залучення. Дитина в такому спілкуванні стає не «об'єктом виховання», а учасником спільного емоційного і духовного життя дорослого, який стає для неї надихаючим прикладом [3].

Такий погляд перегукується з тим, як Д.В. Віннікотт визначає розвиток у дитини образу «достатньо хорошої» і «поганої матері» як базових особистісних компонентів, що визначають подальше ставлення дитини до оточуючого світу. Д.В. Віннікотт стверджує, що сім'я відіграє найважливішу роль як місце, в якому дитина вперше зустрічається з силами, що діють у суспільстві. Прототипом взаємостосунків у суспільстві постають первинні стосунки немовляти з матір'ю, в яких мати є представником складного оточуючого світу і сприяє розвитку спадково закладених якостей особистості дитини або ж перешкоджає цьому [4; 5]. Саме в сім'ї починає формуватися емоційна сфера дитини [6].

Висновки. Підсумовуючи результати наведеної інформації, варто зазначити, що велику роль у адаптації дитини до зовнішнього світу та стан її

психічного здоров'я залежить від стилю відносин, який застосовується у родині. Для гармонійного розвитку дитини як особистості важливими є гармонійна побудова дитячо-батьківських стосунків, обізнаність батьків у вікових особливостях дитини, вплив стилів виховання, підтримання самоцінності дитини.

**Список використаних джерел:**

1. Виготський Л. С. *Психология развития ребенка* / Москва: Эксмо, 2004. – 512с.
2. Абрамова Г. С. *Вікова психологія: підручник для студентів вузів*. Г.С.Абрамов. М. Академічний проект, 2001. — 305 с.
3. Гиппенрейтер Ю. Б. *Продолжаем общаться с ребенком . Так?* / Ю. Б. Гиппенрейтер. — М.: АСТ.:Астрель; Владимир: ВКТ, 2008. — 251 с.
4. Винникот Д. В. *Маленькие дети и их родители* / Д. В. Винникот. — М.: Независимая фирма «Класс», 1998. — 80 с.
5. Винникот Д. В. *Разговор с родителями* / Д. В. Винникот. — М.: Независимая фирма «Класс», 1912. — 96с.
6. Пилипон Н. І., Сингаївська І. В. *Особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку / Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали Науково-практичної конференції (15 листопада 2018 року, м. Київ) – К.: Університет «КРОК», 2018. – С. 553–555.*